ΚΡΙΤΙΚΗ

ΘΕΑΤΡΟ ΝΕΟΥ ΚΟΣΜΟΥ - ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΩΦ

«Ο Γλάρος»

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Στη ζωή μου μέχρι σήμερα έχω δει δύο παραστάσεις του «Γλάρου», που μου έχουν αφήσει αμφιλεγόμενες εντυπώσεις. Η μία το 1957 από το Εθνικό Θέατρο και η άλλη το 1966 στο Θέατρο «Ακάδημος». Και στις δύο φυσικά δεν ευθύνεται ο Στανισλάφσκι, ο σωτήρας του έργου αυτού και της μετέπειτα σκηνοθεσίας των υπολοίπων έργων του Τσέχωφ, τα οποία δεν ήταν και πολλά.

Έχει λεχθεί επανειλημμένως πως τα έργα του Τσέχωφ πλησιάζουν πιο πολύ στην κωμωδία. Λάθος. Δεν υπάρχει κωμωδία σε έργο με μία αυτοκτονία ή μία αγιάτρευτη πλήξη ή μία τάση φυγής από ένα ισοπεδωτικό περιρωμένο. Ο Τσέχωφ έδωσε στα έργα του χαρακτήρες καθηλωμένους σε όνειρα που όταν ξυπνήσεις από αυτά σε περιμένει ο εφιάλτης και η αποτυχία ή χαρακτήρες που διακατέχονται από μία αδιάκοπη νοσταλγία για τη ζωή που δεν έζησαν.

Το ίδιο γίνεται και στα τέσσερα έργα του («Γλάρος» - «Θείος Βάνιας» - «Τρεις Αδελφές» και «Βυσσινόκηπος»). Όλοι μονολογούν, όλοι διαλέγονται πάνω στη φυγή από το τέλμα, όλοι με το ίδιο όνειρο κομματιάζουν το όνειρο του άλλου. Γι' αυτό η επιτυχία των έργων του έγκειται στην ατμόσφαιρα, περισσότερο στις σιωπές παρά στις λέξεις, περισσότερο στην ασημαντότητα των λεγομένων παρά στις αποφάσεις.

Όλα στα έργα του Τσέχωφ έχουν σημασία και προ πάντων εκείνα που αφήνουν κάτι το άπιαστο και φευγαλέο. Ο σιγανός θόρυβος ενός αμαξιού που απομακρύνεται και σβήνει, ο ρυθμικός χτύπος του τσεκουριού που σκοτώνει κάποιο γέρικο δένδρο, η ένταση της σκηνής ενός αποχωρισμού, όλα αυτά συνθέτουν την ποίηση του Τσέχωφ που πάνω της πλανιέται το αδυσώπητο κύλισμα του χρόνου.

Όταν αυτά περάσουν απαρατήρητα από τον σκηνοθέτη, σημαίνει πως δεν βρέθηκε στη γοητευτική γκρίζα ατμόσφαιρα του συγγραφέα, αλλά τα είδε από μακριά, γι' αυτό και δεν άκουσε εκείνο τον σιγανό νοσταλγικό απόηχο που συνθέτει κάτι το ανεπανάληπτο. Τότε, χάνεται και όλη εκείνη η γοητεία που πρέπει να μεταγγιστεί σε έμψυχα και άψυχα, στο καθετί.

Η τρίτη αυτή παράσταση που είδαμε είναι και η πιο επιτυχημένη. Κινείται πέρα από τις δύο που ανέφερα στην αρχή κι αυτό γιατί ο σκηνοθέτης Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος άγγιξε την ομαδική ψυχή των προσώπων αυτού του έργου, που το κάνει να δονείται από πάθη κι ελπίδες ξεχωριστά από το άλλο, αλλά σε μία ενότητα ψυχισμού πάνω στην απογοήτευση, στην αποτυχία και στην προσπάθεια απόσπασης από μία κοινή μοίρα. Τα πρόσωπα φάνηκαν δεμένα με το ίδιο νήμα πάνω στην αποτυχία, μέσα στο σκοτάδι που πέφτει στον κήπο της τέταρτης πράξης σαν προμήνυμα θανάτου.

Το έργο, αν και δεν έχει τη δραματική ένταση ενός αναμενόμενου αποχωρισμού όπως στον «Βυσσινόκηπο», κυλάει με την ίδια έμμονη επιθυμία των προσώπων του. Ο Σόριν, παλιός δικαστικός που πέρασε τα χρόνια του έξω από τη ζωή, θέλει τώρα να ζήσει, να ταξιδέψει. Η Νίνα ονειρεύεται θριάμβους στη σκηνή των θεάτρων, μακριά από εκεί. Ο Τριγκόριν αναδιπλώνει τα ώριμα φτερά του στο κάλεσμα ενός καινούργιου έρωτα. Και ακριβώς το δράμα κορυφώνεται, όταν εκείνοι που έφυγαν και ξαναγύρισαν γίνονται φιγούρες μιας απέραντης μοναξιάς για τον πρωταγωνιστή του έργου, τον νεαρό Κωνσταντίν Γαβρίλοβιτς. Και προ πάντων σαν αντικρίζει το δράμα της δικής του μοναξιάς στα μάτια της νέας που αγαπούσε.

Ο σκηνοθέτης δούλεψε σωστά. Έδωσε σε όλες τις σκηνές την ένταση που χρειαζόταν για να μην διαταραχθεί η μουσική του έργου. Η σκηνή της παράστασης στην πρώτη πράξη αρκετά ζωντανή και υποβλητική, όπως και η σύγκρουση μάνας και γιου.

Η Μαρίσα Τριανταφυλλίδου στον ρόλο της Νίνας έδωσε την αποτυχία της με ζωντάνια, όπως και ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος στον ρόλο του Τριγκόριν βρέθηκε στο κλίμα του έρ-

γου, αφού και ο ίδιος το είχε σκηνοθετήσει. Αλλά και οι άλλοι δεν υστέρησαν. Η Ιρίνα Αρκάντινα, η Μάσα, ο Σόριν ξεχώρισαν από τους άλλους, σε μία πιο πειστική παρουσία.

Η σκηνική διαμόρφωση του χώρου από τον Αντώνη Δαγκλίδη λιτή, είχε την ατμόσφαιρα του έργου και μπορούμε να πούμε πως ήταν αρκετά επιτυχημένη.

Ο Τσέχωφ κάπου ευτύχησε. Έχουν γίνει τόσα ανοσιουργήματα εις βάρος του, που χαρήκαμε αυτή την παράσταση.